

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ДОКТРИНАЛЬНА МОДЕЛЬ БАЛАНСУ СВОБОДИ ТА ОBOB'ЯЗКУ

Маслова Анна Борисівна,

orcid.org/0000-0002-4404-9792

доктор юридичних наук, доцент,

провідний науковий співробітник

відділу науково-правових експертиз

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України

У статті здійснено доктринальне обґрунтування концепції відповідального людиноцентризму як еволюційного етапу розвитку людиноцентристської парадигми адміністративного права. Проаналізовано генезу людиноцентризму в контексті трансформації державоцентричної моделі публічного управління та виявлено методологічну неповноту класичного розуміння людиноцентризму, зосередженого переважно на пріоритеті прав і свобод особи. З'ясовано, що конституційна модель правового статусу особи має двоаспектний характер: поряд із системою прав закріплено систему публічно-правових обов'язків, що є нормативною передумовою реалізації свободи. Проаналізовано положення Конституції України та Закону України «Про адміністративну процедуру» у частині закріплення принципів добросовісності, пропорційності та недопустимості зловживання правом. Доведено, що зазначені норми формують нормативне підґрунтя для інтеграції свободи та відповідальності у публічно-правових відносинах.

Вперше сформульовано визначення «відповідального людиноцентризму» як доктринальної моделі балансу свободи та обов'язку, у межах якої права і свободи особи функціонують у системній єдності з її обов'язками та відповідальністю за реалізацію публічного інтересу. Подано структурну модель відповідального людиноцентризму та окреслено механізми її функціонування у сучасному публічному адмініструванні. Запропонована модель дозволяє подолати асиметрію свободи та обов'язку, інтегрувавши їх у єдину конструкцію адміністративно-правового статусу особи та забезпечивши баланс між приватним і публічним інтересами у сфері публічного адміністрування.

Ключові слова: людиноцентризм, відповідальний людиноцентризм, публічна адміністрація, адміністративне право, баланс свободи та обов'язку, публічний інтерес, адміністративна процедура, конституційні обов'язки, принцип пропорційності.

Maslova Anna. Responsible human-centeredness as a doctrinal model for balancing freedom and duty

This article provides a doctrinal justification for the concept of responsible human-centeredness as an evolutionary stage in the development of the human-centered paradigm of administrative law. The genesis of human-centeredness is analyzed in the context of the transformation of the state-centered model of public administration, and methodological shortcomings in the classical understanding of human-centeredness which focuses primarily on the priority of individual rights and freedoms are identified. It is established that the constitutional model of an individual's legal status is twofold: alongside the system of rights, a system of public-law obligations is enshrined, which serves as a normative prerequisite for the realization of freedom. The provisions of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine "On Administrative Procedure" have been analyzed with regard to the enshrinement of the principles of good faith, proportionality, and the inadmissibility of abuse of rights. It has been demonstrated that these norms form the normative foundation for the integration of freedom and responsibility in public-law relations.

For the first time, the definition of "responsible human-centeredness" is formulated as a doctrinal model of the balance between freedom and duty, within which an individual's rights and freedoms function in systemic unity with their duties and responsibility for the realization

of the public interest. A structural model of responsible human-centeredness is presented, and the mechanisms of its functioning in modern public administration are outlined. The proposed model addresses the asymmetry between freedom and duty by integrating them into a unified framework of an individual's administrative and legal status and ensuring a balance between private and public interests in the field of public administration.

Key words: *human-centeredness, responsible human-centeredness, public administration, administrative law, balance of freedom and obligation, public interest, administrative procedure, constitutional duties, principle of proportionality.*

Модель публічного адміністрування в Україні розвивається під впливом сформованої людиноцентристської ідеології адміністративного права. Сучасна адміністративно-правова доктрина розглядає людиноцентризм як аксіологічний вектор розвитку галузі, що передбачає спрямування діяльності публічної адміністрації на забезпечення прав і законних інтересів особи, утвердження принципу верховенства права та сервісний характер державної діяльності. Водночас аналіз адміністративно-правових досліджень характеризується пріоритетністю розуміння людиноцентризму як концепції пріоритету прав особи, тоді як питання кореляції прав із обов'язками та відповідальністю особи залишається недостатньо дослідженим. Така методологічна асиметрія призводить до дисбалансу, коли права починають сприйматися як належна автономія, що відокремлена від обов'язків. Варто зазначити, що Конституція України поряд із правами закріплює і основні обов'язки, дотримання яких має фундаментальне значення для функціонування держави, особливо в умовах воєнного стану. З огляду на вищевикладене, постає питання, чи може людиноцентристська модель публічного адміністрування бути сталою без концептуального переосмислення взаємозв'язку прав, обов'язків і відповідальності особи. Ці роздуми привели автора до формування доктринальної моделі відповідального людиноцентризму.

Дослідження проблематики людиноцентризму в адміністративному праві та публічному адмініструванні впродовж останніх років активно розвивається як у доктринальному, так і в прикладному напрямках. У наукових працях підкреслюється, що людиноцентризм виступає не лише декларативною ідеєю, а й методологічною основою переосмислення значення адміністративного права, його

інститутів і категоріального апарату, що зумовлює переорієнтацію діяльності публічної адміністрації на забезпечення реалізації та захисту прав особи.

Важко переоцінити внесок у формування сучасної адміністративно-правової доктрини зроблений фундаторами галузі, як то Авер'яновим В. Б., Битяком Ю. П., Колпаковим В. К., у працях яких обґрунтовується парадигма адміністративного права, що характеризується переорієнтацією діяльності публічної адміністрації на забезпечення прав і законних інтересів особи, утвердження принципу верховенства права та сервісний характер державної діяльності [1–3]. У межах дослідження правової природи публічної адміністрації важливими є також праці Ю. І. Цвіркуна, який аналізує еволюцію підходів до державного управління та публічної адміністрації, підкреслюючи перехід від державоцентричної до людиноцентристської моделі публічного управління [4, с. 31–32; 4, с. 41–42].

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із аналізом категорії адміністративних зобов'язань та відповідальності як системоутворювальних елементів предмета адміністративного права. У цьому контексті підкреслюється роль відносин адміністративних зобов'язань у забезпеченні конституційного принципу відповідальності держави перед людиною та обмеженні діяльності публічної адміністрації законом [5, с. 30]. Такий підхід дозволяє розглядати людиноцентризм не лише через призму прав особи, а й у контексті взаємної відповідальності суб'єктів публічно-правових відносин.

Новою віхою розвитку людиноцентристської доктрини стало прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру», який фактично «матеріалізує» її у вигляді процедурних гарантій і стандартів адміністративної діяльності.

Прийняття цього закону закріпило гарантії участі особи у адміністративному провадженні, обов'язок здійснювати свої права добросовісно та не зловживати ними (ч. 3 ст. 10), а також принцип пропорційності, що вимагає забезпечення балансу між несприятливими наслідками для прав особи та цілями адміністративного акта (ч. 2 ст. 11) [6]. У наукових працях В. П. Тимощука закон «Про адміністративну процедуру» розглядається як важливий етап імплементації європейських стандартів належного адміністрування та розвитку процедурних гарантій у національному адміністративному праві [7].

У зарубіжній правовій доктрині проблематика балансу між правами особи та публічним інтересом розглядається у контексті принципу пропорційності та концепції належного врядування (good governance). З огляду на це, вартує уваги робота А. Барака, який розглядає принцип пропорційності як універсальний механізм забезпечення справедливого балансу між індивідуальними правами та публічними інтересами [8]. Аналогічні стандарти закріплені також у рекомендаціях Ради Європи щодо принципів належного адміністрування [9].

Сучасна наукова література фіксує вплив воєнного стану на зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів, зокрема через посилення публічно-правових обов'язків та обмеження окремих прав у надзвичайних умовах. Так, у дослідженні Я. П. Павлович-Сенети та Ю. Р. Лозинського підкреслюється, що у період воєнного стану змінюється співвідношення прав, свобод та обов'язків приватних суб'єктів адміністративного права, а публічна влада несе підвищену відповідальність за забезпечення прав і свобод у таких умовах [10].

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що людиноцентристська доктрина в адміністративному праві належним чином розроблена у частині обґрунтування пріоритету прав і сервісної функції публічної адміністрації, а адміністративно-правовий статус особи ґрунтовно досліджений у вітчизняній адміністративно-правовій науці. Водночас зміна історичного, політичного та безпекового контексту функціонування держави зумовлює необхід-

ність періодичної доктринальної ревізії його базових конструкцій, зокрема переосмислення співвідношення прав, обов'язків та відповідальності у структурі адміністративно-правового статусу особи. Саме ця методологічна асиметрія зумовлює потребу подальшої еволюції людиноцентристської доктрини адміністративного права. І підводить до формулювання концепції **відповідального людиноцентризму** як моделі балансу свободи та обов'язку у публічно-правових відносинах.

Метою статті є доктринальне обґрунтування концепції відповідального людиноцентризму як еволюційного етапу розвитку людиноцентристської парадигми адміністративного права та формування на її основі моделі балансу свободи і обов'язку в системі публічно-правових відносин шляхом інтеграції категорій прав, обов'язків і відповідальності у єдину конструкцію адміністративно-правового статусу особи.

Наукова новизна дослідження полягає у концептуальному переосмисленні людиноцентристської парадигми адміністративного права через категорію відповідальності. У статті вперше обґрунтовано концепцію **відповідального людиноцентризму** як доктринальної моделі, у межах якої права і свободи особи функціонують у системній єдності з її публічно-правовими обов'язками та відповідальністю за реалізацію публічного інтересу. Запропонована модель дозволяє подолати асиметрію свободи та обов'язку, інтегрувавши їх у єдину конструкцію адміністративно-правового статусу особи та забезпечивши баланс між приватним і публічним інтересами у сфері публічного адміністрування.

Формування людиноцентристської доктрини адміністративного права стало закономірною реакцією на тривалий період домінування державоцентристського розуміння публічної влади, у межах якого адміністративне право розглядалося переважно як інструмент організації та забезпечення діяльності державного апарату. Така модель акцентувала увагу на владно-організуючому характері управління, залишаючи поза фокусом автономну цінність прав і свобод особи.

Переосмислення призначення адміністративного права відбувалося під впливом

конституційної трансформації української державності, закріпленої у положеннях статті 3 Конституції України [11], відповідно до якої людина, її життя і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини визначається головним обов'язком держави. Саме ця норма стала нормативною основою переорієнтації адміністративного права з інструменту державного управління на механізм забезпечення прав особи.

У сучасній адміністративно-правовій науці людиноцентризм розглядається не лише як ціннісна орієнтація діяльності держави, а й як методологічний принцип побудови системи публічного адміністрування. Дослідники підкреслюють, що людиноцентристська модель передбачає трансформацію адміністративного права з інструменту організації влади на механізм забезпечення прав і законних інтересів особи у взаємодії з публічною адміністрацією. Зокрема, Т. О. Коломєць зазначає, що адміністративне право у сучасному розумінні виконує гарантійну функцію щодо реалізації прав людини у сфері публічного управління, тоді як В. К. Колпаков підкреслює еволюцію адміністративно-правових відносин від моделі владного підпорядкування до моделі публічного сервісу [12]. Аналіз наукових підходів свідчить, що у центрі досліджень перебуває переважно питання забезпечення та захисту прав особи, тоді як функціональний вимір її обов'язків і відповідальності залишається менш концептуалізованим. Навіть у межах досліджень правової природи публічної адміністрації основний акцент робиться на її сервісному призначенні та обов'язку держави гарантувати реалізацію прав.

Така асиметрія є історично зрозумілою, оскільки людиноцентристська парадигма сформувалася як реакція на надмірну державоцентричність. У класичному розумінні людиноцентризм у адміністративному праві, що сформульовано у працях В. Б. Авер'янова та розвинено у сучасних дослідженнях В. К. Колпакова і Т. О. Коломєць ґрунтується на трьох базових положеннях: держава існує для людини, публічна адміністрація має сервісний характер, права особи мають пріоритет у публічно-правовій сфері [1; 3; 12].

Водночас подальший розвиток публічно-правових відносин актуалізує необхідність наступного етапу еволюції цієї доктрини.

У теорії права взаємозумовленість прав і обов'язків розглядається як фундаментальна характеристика правового статусу особи: кожному суб'єктивному праву кореспондує відповідний юридичний обов'язок іншого суб'єкта, що забезпечує можливість його реалізації. У публічно-правових відносинах ця взаємозалежність набуває особливого значення, оскільки реалізація прав окремої особи відбувається у межах правового порядку, який передбачає виконання встановлених законом обов'язків. Саме тому свобода у правовій державі не може існувати поза системою відповідальності та правових обмежень. Абсолютизація пріоритету прав без належного врахування обов'язкового виміру правового статусу особи може створювати ризик нормативного дисбалансу. Реалізація прав можлива лише у межах нормативного порядку, який передбачає виконання встановлених законом обов'язків та повагу до прав інших осіб.

У контексті людиноцентристської доктрини така взаємозумовленість прав і обов'язків отримує подальший розвиток у категорії адміністративних зобов'язань, що відображають баланс між відповідальністю держави перед людиною та обов'язком особи діяти в межах закону [13]. Водночас зобов'язання у публічно-правовій сфері мають взаємний характер: держава зобов'язана забезпечувати права і свободи, тоді як особа зобов'язана діяти в межах закону та не зловживати наданими правами.

Такий підхід щодо взаємного характеру прав і обов'язків простежується і у практиці Європейського суду з прав людини, який послідовно наголошує на необхідності забезпечення справедливого балансу між інтересами особи та інтересами суспільства. У своїй практиці ЄСПЛ виходить із того, що права людини не є абсолютними та можуть зазнавати обмежень, якщо такі обмеження встановлені законом, переслідують легітимну мету та є необхідними у демократичному суспільстві. Саме через концепцію

fair balance забезпечується узгодження приватного і публічного інтересів [14]. Зазначений підхід конкретизується у так званому трискладовому тесті ЄСПЛ, відповідно до якого будь-яке втручання у права людини має відповідати трьом критеріям: бути передбаченим законом (*legality*), переслідувати легітимну мету (*legitimate aim*) та бути пропорційним і необхідним у демократичному суспільстві (*necessity in a democratic society*). Саме останній критерій передбачає оцінку співмірності втручання та недопущення надмірного обмеження прав особи. Таким чином, принцип взаємозумовленості прав і обов'язків знаходить своє практичне втілення у механізмі оцінки допустимості втручання держави у сферу прав людини.

У класичному людиноцентризмі основний акцент зосереджено на обов'язку держави гарантувати та забезпечувати права і свободи особи, тоді як сучасні умови розвитку публічного права актуалізують необхідність більш чіткого осмислення ролі відповідальності як структурного елемента правового статусу особи. Еволюцію адміністративно-правової парадигми можна умовно представити у вигляді трьох послідовних етапів:

1. Державоцентризм – домінування інтересів держави та пріоритет владно-організуючих функцій управління.

2. Людиноцентризм – утвердження пріоритету прав і свобод особи та сервісного характеру діяльності публічної адміністрації.

3. Відповідальний людиноцентризм – інтеграція свободи та обов'язку як взаємозумовлених елементів публічно-правового порядку.

Важливо зазначити, що відповідальний людиноцентризм не заперечує пріоритету прав, а поглиблює його зміст. Реалізація прав однієї особи відбувається у межах реалізації прав інших: податковий обов'язок забезпечує фінансування публічних функцій, оборонний обов'язок гарантує безпеку держави, обов'язок дотримуватися законів виступає універсальною передумовою стабільності правопорядку. У цій моделі людина розглядається не лише як бенефіціар державних гарантій, а й як активний учасник публічно-правових відносин, який

є співвідповідальним за реалізацію публічного інтересу. З огляду на це, свобода без відповідальності загрожує трансформаціям у привілей, тоді як обов'язок без свободи переходить у примус і тільки поєднання цих елементів забезпечує стабільну модель взаємодії особи та публічної адміністрації. Важливо зазначити, що баланс свободи та обов'язку є не компромісом, а системною необхідністю функціонування правового порядку.

Такий підхід відображає загальноєвропейську тенденцію переходу від декларативного розуміння людиноцентризму до більш складної моделі, у межах якої свобода особи реалізується у взаємозв'язку з принципами добросовісності, пропорційності та відповідальності [9]. Саме у цьому контексті виникає потреба у концептуальному осмисленні нової доктринальної конструкції відповідального людиноцентризму, що інтегрує права, обов'язки та відповідальність у єдину систему адміністративно-правового статусу особи.

У вітчизняній адміністративно-правовій доктрині публічний інтерес розглядається як інтерес соціальної спільності, що визнається та забезпечується державою через діяльність публічної адміністрації. Зокрема, зазначається, що публічний інтерес становлять важливі для значної кількості фізичних та юридичних осіб потреби, які відповідно до законодавчо визначеної компетенції забезпечуються суб'єктами публічної адміністрації [15, с. 181].

Відповідальний людиноцентризм у цьому аспекті означає не зменшення обсягу прав, а їх здійснення у спосіб, що відповідає принципам добросовісності, пропорційності та законності.

Важливим етапом розвитку адміністративного права стало прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року № 2073-IX [6]. Цей нормативний акт не лише встановлює гарантії участі особи в адміністративному провадженні, а й формалізує баланс між правами та обов'язками учасників адміністративної процедури. Зокрема, стаття 10 Закону закріплює принцип добросовісності, відповідно до якого особа повинна здійснювати свої права сумлінно та не

зловживати ними. Цей принцип має двосторонній характер, оскільки покладає обов'язок сумлінної поведінки як на адміністративний орган, так і на приватну особу, формуючи модель взаємної правової лояльності учасників адміністративного провадження. Водночас стаття 11 закріплює принцип пропорційності, який передбачає необхідність забезпечення балансу між несприятливими наслідками для прав особи та цілями адміністративного акта. У такий спосіб законодавець виходить із того, що реалізація прав у публічно-правових відносинах повинна здійснюватися у межах вимог добросовісності, пропорційності та публічного інтересу. Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» отримало наукову оцінку як важливий крок у напрямі імплементації європейських стандартів належного адміністрування та посилення процедурних гарантій прав приватних осіб, що, зокрема, відзначається у працях В. П. Тимощука [7].

Такий підхід відповідає європейській концепції належного врядування (*good governance*), яка передбачає взаємну правову відповідальність держави та приватної особи. У межах цієї концепції публічна адміністрація повинна діяти законно, пропорційно та добросовісно, тоді як приватна особа має здійснювати свої права сумлінно та утримуватися від зловживання ними. Таким чином, сучасне європейське публічне право розглядає свободу та відповідальність як взаємодоповнюючі елементи правового порядку.

Особливої ваги концепція відповідального людиноцентризму набуває в умовах воєнного стану, коли співвідношення прав і обов'язків зазнає тимчасової трансформації. Дослідники справедливо підкреслюють, що у таких умовах держава повинна забезпечувати баланс між захистом прав і потребами національної безпеки, тоді як громадяни мають виконувати встановлені законом обов'язки [10, с. 373–374]. Воєнний стан наочно демонструє, що людиноцентризм не може зводитися лише до декларації прав. Його зміст передбачає готовність особи до виконання публічних обов'язків і усвідомлення взаємної відповідальності держави та громадянина. Саме у кризових умо-

вах перевіряється життєздатність моделі балансу свободи та обов'язку, що становить концептуальну основу відповідального людиноцентризму.

Практика Європейського суду з прав людини підтверджує, що навіть у складних суспільних умовах обмеження прав людини повинні відповідати принципу необхідності у демократичному суспільстві. У рішенні у справі *Handyside v. United Kingdom* [16] Суд наголосив, що держава може встановлювати певні обмеження прав, однак такі обмеження повинні переслідувати легітимну мету та бути пропорційними поставленій меті. Таким чином, навіть у кризових умовах принцип верховенства права вимагає збереження балансу між інтересами суспільства та правами особи.

Отже, аналіз конституційних положень, сучасного адміністративного законодавства та наукових підходів свідчить про поступову еволюцію людиноцентристської парадигми адміністративного права. Якщо на початковому етапі вона була спрямована передусім на утвердження пріоритету прав і свобод особи, то сучасний етап розвитку публічного права дедалі більше пов'язується з необхідністю інтеграції прав, обов'язків і відповідальності у єдину систему правового статусу особи.

У цьому контексті відповідальний людиноцентризм можна розглядати як доктринальну модель балансу свободи та обов'язку, що ґрунтується на інтеграції чотирьох взаємопов'язаних елементів.

1. Права і свободи як вихідна цінність. Права особи залишаються фундаментом моделі. Вони визначають спрямованість діяльності публічної адміністрації, обмежують її дискрецію та виступають критерієм оцінки законності адміністративних актів. У цьому сенсі відповідальний людиноцентризм не заперечує класичну людиноцентристську ідеологію, а розвиває її.

2. Обов'язки як структурний елемент правового статусу. Нормативно закріплені обов'язки є необхідною умовою реалізації прав. Захист Вітчизни, не заподіяння шкоди довкіллю, сплата податків та додержання законів виступають не обмеженнями свободи, а механізмами підтримання правового порядку, у межах якого ця свобода стає можливою. Таким

чином, у відповідальному людиноцентризмі обов'язок функціонує як нормативна передумова реалізації права.

3. Відповідальність як принцип симетрії. Відповідальність у публічно-правових відносинах має двосторонній характер:

– держава відповідає перед людиною за забезпечення її прав;

– особа відповідає перед суспільством за дотримання встановлених законом правил співжиття.

Така симетрія дозволяє подолати традиційну асиметрію між владою та приватною особою, переводячи їх взаємодію у площину нормативно врегульованого партнерства.

4. Публічний інтерес як координуючий елемент. У сучасній адміністративно-правовій науці публічний інтерес розглядається як ключовий елемент взаємодії держави та особи, що визначає межі втручання публічної влади та забезпечує баланс між приватним і суспільним інтересами. Саме принцип пропорційності, закріплений у Законі України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 № 2073-IX, виступає механізмом досягнення такого балансу.

Таким чином, відповідальний людиноцентризм не є компромісом між двома протилежностями, а виступає інтегративною доктринальною конструкцією, що поєднує аксіологічний пріоритет прав із нормативною необхідністю обов'язків. Запропонована модель дозволяє інтегрувати права, обов'язки та відповідальність у єдину конструкцію публічно-правового порядку.

Практична реалізація концепції відповідального людиноцентризму простежується у ключових інститутах сучасного адміністративного права. Насамперед її проявом є адміністративна процедура, у межах якої принципи добросовісності, пропорційності та заборони зловживання правом забезпечують баланс між реалізацією прав особи та дотриманням публічного інтересу. У сфері адміністративної відповідальності ця концепція проявляється через нормативне закріплення обов'язку особи діяти у межах закону та утримуватися від поведінки, що порушує публічний правопорядок. Водночас судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації виступає механізмом

забезпечення симетрії відповідальності держави та приватної особи, оскільки адміністративні суди перевіряють пропорційність втручання публічної влади у права людини та гарантують їх ефективний захист. Зокрема, у спорах щодо виконання податкового обов'язку суд здійснює перевірку не лише правомірності рішень контролюючого органу, а й факту належного виконання особою свого обов'язку, оцінюючи повноту, своєчасність та достовірність декларування і сплати податків. При цьому суд встановлює, чи діяла особа добросовісно, а також чи не було допущено з боку держави надмірного або непропорційного втручання у її права під час реалізації податкового контролю. Таким чином, відповідальний людиноцентризм має не лише доктринальне, а й прикладне значення у системі адміністративно-правового регулювання.

У сучасній правовій теорії дедалі більшої уваги набуває концепція взаємної відповідальності держави та громадянина як основи стабільного публічного правопорядку. У межах цієї концепції держава розглядається не лише як гарант прав людини, а і як суб'єкт, діяльність якого обмежується принципами законності, пропорційності та підзвітності. Водночас приватна особа виступає активним учасником публічно-правових відносин, яка зобов'язана реалізовувати свої права добросовісно та з урахуванням публічного інтересу. Такий підхід дозволяє поєднати свободу та відповідальність у єдину модель правового порядку.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що людиноцентристська парадигма адміністративного права стала закономірним етапом трансформації державоцентричної моделі. Сучасний розвиток публічно-правових відносин потребує подальшого концептуального осмислення цієї парадигми, враховуючи правотворчу діяльність.

Конституція України вже містить конституційно-правову основу для такого переосмислення. Поєднання у Конституції України системи прав і системи обов'язків свідчить про їх взаємозумовлений характер та формує основу балансу між свободою особи і стабільністю публічного правопорядку. Розвиток цієї ідеї простежу-

ється у сучасному адміністративному законодавстві, зокрема у Законі України «Про адміністративну процедуру», який через

принципи добросовісності та пропорційності закріплює необхідність балансу між приватним і публічним інтересами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авер'янов В. Б. Людиноцентристська ідеологія як основа реформування українського адміністративного права в умовах інтеграційного процесу. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2010. Вип. 2. С. 87–92.
2. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк, І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.
3. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
4. Цвіркун Ю. І. Розгляд та вирішення в адміністративному судочинстві справ щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності колегіальних суб'єктів публічної адміністрації : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 548 с.
5. Цвіркун Ю. І. Оскарження в адміністративному судочинстві рішень, дій та бездіяльності колегіальних суб'єктів публічної адміністрації: проблеми теорії і практики : монографія. Херсон, 2019. 464 с.
6. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 07.04.2026).
7. Тимошук В. П. Розвиток законодавства про загальну адміністративну процедуру в Україні. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 383–387.
8. Barak A. Proportionality: Constitutional Rights and Their Limitations. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. URL: https://www.researchgate.net/publication/288220537_Proportionality_Constitutional_rights_and_their_limitations (дата звернення: 07.04.2026).
9. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration. Strasbourg, 2007. URL: <https://rm.coe.int/cmrec-2007-7-of-the-cm-to-ms-on-good-administration/16809f007c> (дата звернення: 07.04.2026).
10. Павлович-Сенета Я. П., Лозинський Ю. Р. Вплив правового режиму воєнного стану на правовий статус суб'єктів адміністративного права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. Вип. 5. С. 373–378. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.66>
11. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 07.04.2026).
12. Коломоець Т. О., Колпаков В. К. Доктрина адміністративного права vs постмодерн: від «сервісної» галузі до права юридичних смислів. *Право України*. 2022. № 2. С. 34–52.
13. Коломоець Т. О., Колпаков В. К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України». Київ : Ін Юре, 2014. 240 с.
14. Pressos Compania Naviera S. A. and Others v. Belgium, judgment of 20 November 1995. European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58056> (дата звернення: 07.04.2026).
15. Галунько В. В. Публічний інтерес в адміністративному праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 178–182. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10gvvvar.pdf> (дата звернення: 07.04.2026).
16. Handyside v. United Kingdom, judgment of 7 December 1976. European Court of Human Rights. URL: <https://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/1976/5.html> (дата звернення: 07.04.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 10.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 06.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)